

Prosedyre:

Ivaretagelse av byggherreforskriftens krav til SHA i oppdrag

INNHALDSFORTEGNELSE

1	Formål og omfang	1
2	Definisjoner og forkortelser	1
3	Ivaretagelse av prosjekterendes plikter iht. BHF § 17	2
3.1	Generelt	2
3.2	Beskrivelse	4
4	Andre oppgaver som rådgiveren kan påta seg iht. Byggherreforskriften	5
4.1	Byggherrens representant (BR), ref. BHF § 16	5
4.2	Koordinator iht. BHF (KP og KU), ref. BHF § 13 og 14	6
4.3	Utarbeidelse av SHA-plan	6
4.4	Utarbeidelse av konkurransegrunnlag for entreprenørkontrakter (tilbudsdokumenter)	6
5	Dokumentasjon og arkivering	7
6	Referanser	7

1 Formål og omfang

Formålet med denne prosedyren er å sikre at Byggherreforskriftens krav til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø ivaretas i oppdrag og leveranser.

Det er utarbeidet hjelpemidler som skal støtte gjennomføringen av prosedyrens krav.

Prosedyren gjelder for oppdragsledere og medarbeidere i oppdrag som kommer inn under byggherreforskriften.

2 Definisjoner og forkortelser

AML	Arbeidsmiljøloven
BHF	Forskrift om sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- og anleggsplasser (byggherreforskriften).
Byggherrens representant (BR)	Fysisk eller juridisk person som skal utføre konkrete plikter etter BHF på byggherrens vegne, iht. skriftlig avtale med byggherren.
Gjentakende risiko	Risiko som er generell for bygge- og anleggsarbeid og som beskrives i den enkelte virksomhets internkontroll
HMS	Helse, miljø og sikkerhet, hvor miljøbegrepet også omfatter utslipp/avfall/forurensning/energi og andre forhold vedrørende det ytre miljø/naturmiljø. HMS er avledet fra Internkontrollforskriften og omfatter alle lover som går inn under denne.
Konkurransegrunnlag	Dokumenter utarbeidet for å få aktuelle leverandører til å inngi et tilbud eller anbud i en konkurranse for å vinne ved å bli tildelt en kontrakt om å levere. (Wikipedia)
Koordinator	Enhver fysisk eller juridisk person som sørger for koordinering av SHA under prosjektering eller utførelse på vegne av byggherren. Koordinatorens rolle og oppgaver følger av BHF.
KP	Koordinator for prosjekteringsfasen
KU	Koordinator for utførelsesfasen
Prosjekterende	Prosjekterende er iht. BHF § 4 definert som «enhver fysisk eller juridisk person som har til oppdrag å tegne, beregne, planlegge eller beskrive hele eller deler av bygget eller

	anlegget som skal oppføres». Definisjonen omfatter arkitekter og rådgivende ingeniører for de enkelte fagområdene inkludert de som detaljprosjekterer hos entreprenører eller leverandører.
Prosjektspesifikk risiko	Risikoelementer, gjerne med tverrfaglige problemstillinger, som er spesielle for det konkrete prosjekt. Prosjektspesifikk risiko skal vurderes og angis særskilt, for å opplyse den enkelte aktør om hvilken risiko som må gis særlig oppmerksomhet.
Restrisiko	Risiko som ikke kan prosjekteres bort ved valg av arkitektoniske eller tekniske løsninger.
Restrisikoreport	Rapport til byggherren ved avsluttet prosjektering som beskriver restrisiko med tilhørende forslag til spesifikke tiltak i gjennomføringsfasen.
SHA	SHA-begrepet har sitt opphav i Byggherreforskriften og omfatter sikkerhet, helse og arbeidsmiljø i bygge- og anleggsfasen.
SHA-plan	Plan for ivaretagelse av SHA i gjennomføringsfasen. Planen er hjemlet i Byggherreforskriften.
SHA-rådgiver	I store og/eller kompliserte oppdrag bør SHA internt hos Rådgiveren organiseres som en disiplin som får definerte koordineringsoppgaver og leveranser delegert fra oppdragsleder.

3 Ivaretagelse av prosjekterendes plikter iht. BHF § 17

Byggherreforskriftens §17

Den prosjekterende skal under utførelsen av sine oppdrag risikovurdere forhold knyttet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø på bygge- eller anleggsplassen. Hensynet til sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal ivaretas gjennom valg av arkitektoniske eller tekniske løsninger. De forhold som kan ha betydning for fremtidige arbeider skal dokumenteres, jf. § 12.

Dersom det kan oppstå risikoforhold som krever spesifikke tiltak, jf. forskriften § 8 første ledd bokstav c, skal dette beskrives og meddeles byggherren.

3.1 Generelt

I bygge- og anleggsoppdrag er den prosjekterende et eget ansvarssubjekt med plikter i henhold til byggherreforskriften (BHF § 17).

Rådgiverens plikt iht. denne paragrafen er å prosjektere gode byggbare løsninger, hvor tilhørende risiko er vurdert og behandlet, slik at løsningene medfører så lav helse- og /eller ulykkesrisiko som praktisk mulig for de som skal utføre bygge- og anleggsarbeidene.

Prosjekterte løsninger skal også ivareta sikkerhet, helse og arbeidsmiljø i drift- og vedlikeholdsfasen, samt ved fremtidige endringer og riving.

Rådgiveren har videre plikt til å dokumentere og informere byggherren om hvilken helse- og/eller ulykkesrisiko det vil innebære å realisere løsningene.

Det å prosjektere gode byggbare løsninger som er trygge å oppføre, er et ansvar som påligger hvert enkelt fag, både selvstendig og i samarbeid med andre faggrupper. Med det menes at hvert enkelt fag og enhver oppdragsmedarbeider er ansvarlig for å identifisere risiko og ivareta SHA-krav innenfor sitt fag/arbeidsområde.

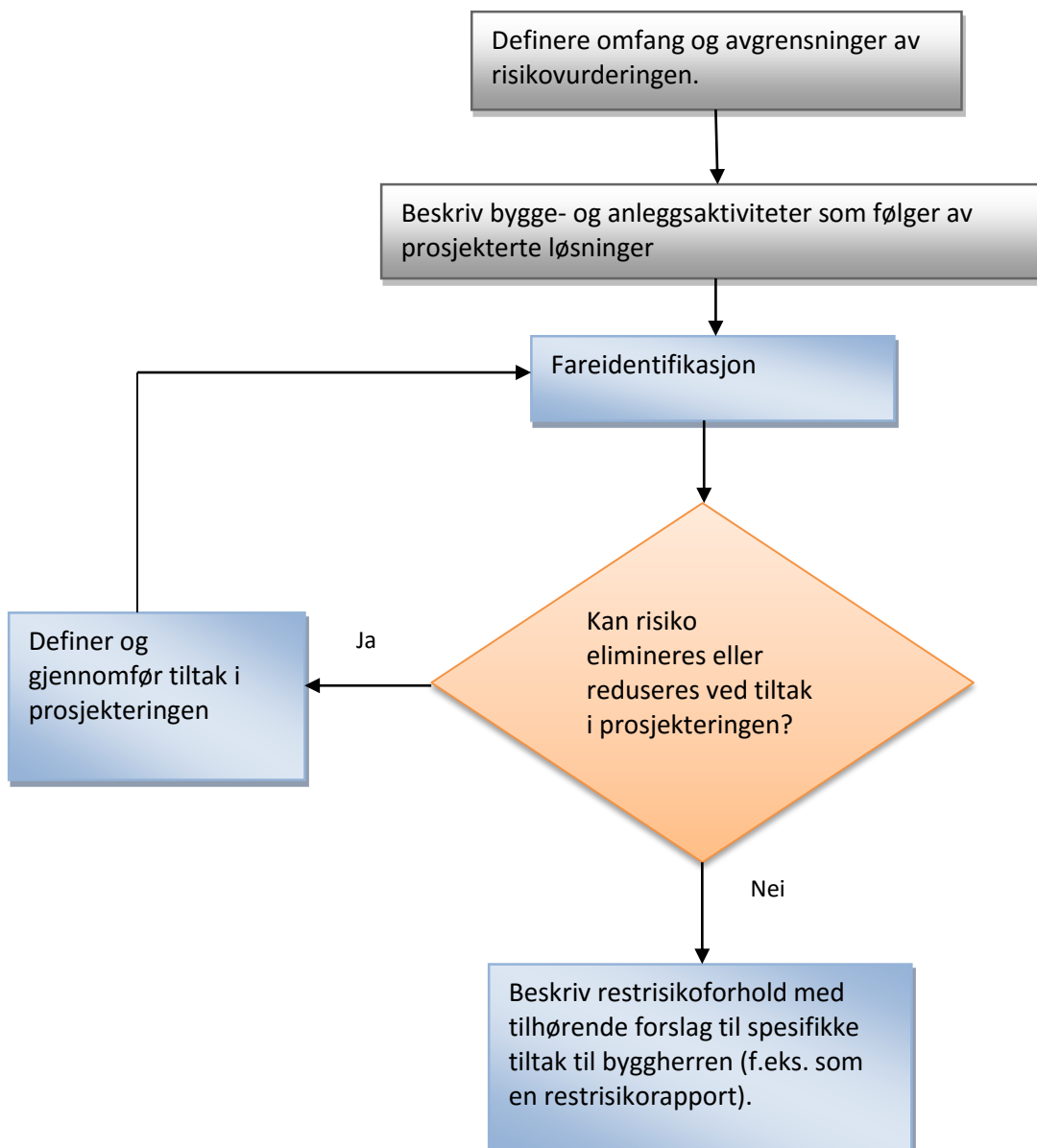
I store og/eller kompliserte oppdrag bør SHA organiseres som en disiplin, som får definerte koordineringsoppgaver og leveranser delegert fra oppdragsleder.

Risikovurderinger mht. SHA skal være en integrert del av prosjekteringsprosessen, og skal gjøres tidlig i prosjekteringsforløpet og gjentas minimum en gang pr. prosjekteringsfase. Risikovurderinger kan

gjennomføres for det enkelte fag og /eller tverrfaglig dersom det er flere fagdisipliner involvert. Prosjekteringsendringer skal også risikovurderes.

Beskrivelsen av risikoforhold som skal sendes byggherren før utarbeidelse av konkurransegrunlaget for entreprenørkontrakter, skal som et minimum inneholde en beskrivelse av risikoforholdene med tilhørende forslag til spesifikke tiltak i gjennomføringsfasen.

Figur 1: Risikovurdering i prosjekteringsfasen

3.2 Beskrivelse

ANSVARLIG	BESKRIVELSE
Oppdragsleder	<p>1. Avklare mål og krav til SHA i oppdraget</p> <ul style="list-style-type: none"> • Avklarer om oppdraget kommer inn under byggherreforskriften. Forskriften gjelder for oppdrag der det skal gjennomføres bygge- eller anleggsarbeid på bakgrunn av vår prosjektering. • Avklarer om byggherren i tillegg har egne mål og krav til SHA i oppdraget, ref. kontrakten • Vurderer om oppdraget har tilstrekkelig SHA-kompetanse til å gjennomføre risikovurderinger • Vurderer om oppdraget skal bemannes med en SHA-rådgiver/SHA-disiplin
Oppdragsleder / prosjekteringsleder	<p>2. Planlegge SHA-risikovurderinger (flerfaglige oppdrag)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Planlegger gjennomføring av tverrfaglige SHA risikovurderinger i oppdraget og legger de inn i prosjekteringsplanen.
Prosjekterende (oppdragsleder, disiplinleder, fagmedarbeider)	<p>3. Gjennomføre disiplinvisе risikovurderinger</p> <ul style="list-style-type: none"> • Risikovurderer de løsningene som disiplinen prosjekterer med fokus på prosjektspesifikk risiko som følge av de prosjekterte løsningene • Benytter metodikken beskrevet i «Sjekkliste for SHA-risikovurdering» for å gjennomføre og dokumentere risikovurderingen • Prosjekterer, så langt det er mulig, løsninger som eliminerer risikoforhold. • Beskriver risikoforhold som ikke kan unngås, med forslag til spesifikke tiltak for utførelsen. <p>Enfaglige oppdrag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oversender beskrivelse av risikoforhold med tilhørende forslag til spesifikke tiltak til byggherren (f.eks. som en restrisikorapport) slik at byggherren kan innarbeide disse i konkurransegrunnlag for entreprenørkontrakter og i SHA-planen. <p>Flerfaglige oppdrag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tar med identifiserte risikomomenter inn i en tverrfaglig risikovurdering

Oppdragsleder / prosjekteringsleder	<p>4. Gjennomføre tverrfaglige risikovurderinger</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forbereder og fasiliterer tverrfaglige risikovurderinger med fokus på prosjektspesifikk risiko som følge av de prosjekterte løsningene • Oppretter et risikoregister med alle identifiserte risikoforhold, forslag til tiltak og ansvarlig for gjennomføring. Utfylt «Sjekkliste for SHA-risikovurdering» kan brukes som risikoregister. • Følger opp at tiltak gjennomføres i prosjekteringen • Oversender beskrivelse av risikoforhold med tilhørende forslag til spesifikke tiltak til byggherren (f.eks. som en restrisikorapport) slik at byggherren kan innarbeide disse i konkurransegrunnlaget for entreprenørkontrakter og i SHA-planen.
Oppdragsleder	<p>5. Følge opp de prosjekterende</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påser at SHA-risikovurderinger gjennomføres som en del av prosjekteringsprosessen • Påser at det velges løsninger med så lav SHA-risiko som mulig • Påser at beskrivelse av risikoforhold med tilhørende forslag til spesifikke tiltak (f.eks. som en restrisikorapport) overleveres byggherren før konkurransegrunnlaget utarbeides.
Prosjekterende (oppdragsleder, prosjekteringsleder, disiplinleder)	<p>6. Vurdere SHA ifm. prosjekteringsendringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påser at det gjøres vurderinger i forhold til SHA ved gjennomføring av prosjekteringsendringer • Beskriver SHA risikoforhold til byggherren, se pkt. 3 og 4 over • Involverer KP i vurderingen av endringen • Koordinerer endringen tverrfaglig ved behov
Prosjekterende	<p>7. Utarbeide dokumentasjon for fremtidige arbeider</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utarbeider dokumentasjon om forhold som har betydning for SHA ved fremtidige arbeider dvs. drift, vedlikehold, endring og riving av bygget eller anlegget <ul style="list-style-type: none"> ○ Beskriver bygget eller anleggets konstruksjon og utforming, samt de byggeproduktene som er brukt. For bygninger ivaretas kravet gjennom FDV-dokumentasjon iht. PBL/TEK

4 Andre oppgaver som rådgiveren kan påta seg iht. Byggherreforskriften

Dette kapittelet omtaler andre oppgaver som rådgiveren kan påta seg, men som ikke er en del av det ansvaret de prosjekterende har etter Byggherreforskriften §17. Rådgiveren må inngå egne avtaler om disse oppgavene.

4.1 Byggherrens representant (BR), ref. BHF § 16

Oppdragsleder/Avdelingsleder:

- Vurderer om det er noen rollekonflikt mht. Rådgiverens ansvar og oppgaver for byggherren
- Inngår skriftlig avtale med byggherren med Rådgiverselskapet som juridisk person

- Oppgir en navngitt kontaktperson som skal ivareta rollen i praksis
- Avklarer BR's ansvar og oppgaver, inkludert de fullmakter representanten har
- Kontraktsfester rapporteringsrutiner
- Bruker følgende skjema som skriftlige avtaler iht. BHF:
  - Byggblankett 8440 A - Byggherreforskriften – Kontrakt.
(Hvis det er et tillegg til eksisterende oppdrag, kan skjema «Varsel om endring mv i tilknytning til fastprisarbeid», «Varsel om budsjettavvik mv i tilknytning til regningsarbeid» eller annet oppdragsspesifikt endringsskjema benyttes i stedet)
  - Byggblankett 8440 B - Byggherreforskriften – Oppgavefordeling
Disse finnes på www.standard.no.

4.2 Koordinator iht. BHF (KP og KU), ref. BHF § 13 og 14

Oppdragsleder/Avdelingsleder:

- Vurderer om det er noen rollekonflikt mht. Rådgiverens ansvar og oppgaver for øvrig i prosjektet
- Inngår skriftlig avtale med byggherren med Rådgiverselskapet som juridisk person
- Oppgir en navngitt kontaktperson som skal ivareta rollen i praksis
- Avklarer hvilke plikter koordinatoren skal ivareta (BHF §§ 14 og 15)
- Avklarer hvilke fullmakter Koordinatoren har
- Påser at den som er koordinator/kontaktperson oppfyller kravene til kompetanse i byggherreforskriften. Se funksjonsbeskrivelser. Koordinator bør ha gjennomført Koordinatorskolen, ref. www.koordinatoraskolen.no.
- Bruker følgende skjema som skriftlige avtaler iht. BHF:
  - Byggblankett 8440 A - Byggherreforskriften – Kontrakt
Merknad: Hvis det er et tillegg til eksisterende oppdrag kan skjema «Varsel om endring mv i tilknytning til fastprisarbeid», «Varsel om budsjettavvik mv i tilknytning til regningsarbeid» eller annet oppdragsspesifikt endringsskjema benyttes i stedet. Eventuelle tilleggfullmakter må spesifiseres, f.eks. KUs rett til å stanse arbeidet.
  - Byggblankett 8440 B - Byggherreforskriften – Oppgavefordeling
Disse finnes på www.standard.no.

4.3 Utarbeidelse av SHA-plan

Koordinator prosjektering/ SHA-rådgiver:

- Utarbeider SHA-planen på byggherrens mal
- Benytter Rådgiverselskapets mal for SHA-plan dersom byggherren ikke har egen mal.

4.4 Utarbeidelse av konkurransegrunnlag for entreprenørkontrakter (tilbudsdokumenter)

For å unngå at det konkurreres på sikkerhet, skal spesifikke tiltak for særskilte risikoforhold som kan medføre fare for liv og helse, beskrives og tas inn i konkurransegrunnlaget, slik at entreprenørene får priset disse ytelsene i kontrakt med byggherren.

Oppdragsleder / prosjekterende sørger for at følgende forhold tas med i konkurransegrunnlaget:

- Beskrivelse av spesifikke tiltak knyttet til identifiserte risikoforhold i konkurransegrunnlaget som prisbærende poster der det er relevant
- Byggherrens SHA-plan for gjennomføringsfasen iht. BHF § 8 hvis denne er utarbeidet til konkurransegrunnlaget
- Krav til entreprenørens internkontrollsystem iht. BHF § 11

- Krav til dokumentasjon for fremtidige arbeider iht. BHF § 12
- Krav om forebyggende tiltak iht. BHF § 9. Disse kravene beskrives normalt i rigg- og driftskapitlet
- Krav til hovedbedriftens samordning av verne- og sikkerhetsarbeidet iht. AML § 2-2 og IKF § 6.

Andre forhold som bør vurderes i samråd med byggherren:

- Er det stilt krav om fremdriftsplaner i konkurransegrunnlaget? (BHF § 8b).
Merknad: I praksis, krav til de utførende entreprenørene om å beskrive når og hvor de ulike arbeidsoperasjoner skal utføres, ved hvilke tidspunkter flere virksomheter vil jobbe på samme område, og hvor mye tid som er avsatt til de enkelte arbeidsoperasjoner. Det skal også vises i hvilket tidsrom de spesifikke tiltakene må iverksettes og for hvilke arbeidsoperasjoner de planlegger å gjennomføre SJA.
- Er byggherrens (og KU's) rett til å stanse arbeidet dersom det observeres situasjoner som er kritiske med tanke på SHA tatt med?
Merknad: Byggherren (og dermed SHA-koordinator utførelsesfasen) har ikke automatisk denne retten.
- Er det beskrevet at byggherren har innsynsrett i entreprenørens internkontrollsystem og mulighet for å utføre revisjon av internkontrollsystemet til entreprenøren?
Merknad: Denne retten må byggherren sikre seg i kontrakten.

5 Dokumentasjon og arkivering

Resultatet av gjennomførte SHA risikovurderinger skal dokumenteres.

6 Referanser

- Byggherreforskriften
- Standard.no: Byggblankett 8440 A - Byggherreforskriften – Kontrakt
- Standard.no: Byggblankett 8440 B - Byggherreforskriften – Oppgavefordeling